

Praktærfugl

Somateria spectabilis

King Eider

Praktærfuglen har en nordlig cirkumpolar utbredelse og hekker i de høyarktiske delene av Nord-Amerika og Russland, samt mer fåtallig på Grønland og Svalbard. Arten overvintrer i Beringhavet ved Kamtsjatka, Alaska og Aleutene, samt i Nord-Atlanteren utenfor kysten av Kolahalvøya, Norge, Island, Newfoundland og Sør-Grønland. Observasjoner fra Baltikum antyder at et enkelte praktærfugler, på samme måte som stellerender, kan trekke direkte over land mellom Kvitsjøen og Finskebukta.

Vinterutbredelse i Norge

Vinterataskartet viser at praktærfuglen er registrert i 268 ruter langs norskekysten. Hovedtyngden av bestanden overvintrer fra Lofoten og nordover, men arten påtreffes regelmessig sørover til Trøndelag. I Sør-Norge er det kun gjort spredte observasjoner langs kysten. Flere av disse gjelder enslige fugler som har overvintret på samme lokalitet i en årrekke. De største flokkene av praktærfugler ser ut til å overvintre på utsiden av de store øyene i Nordland, Troms og Finnmark. Deler av bestanden trekker også inn i fjorder og sund, men fuglene foretrekker å søke føde på relativt dypt vann. I Troms ankommer de fleste overvintrende praktærfuglene i slutten av november og forsvinner igjen i slutten av mars og begynnelsen av april. Store flokker på flere tusen individer kan sees utenfor kysten av Troms i april (Bustnes & Bianki 2000). Studier fra Varangerfjorden viser at antall praktærfugler øker jevnt fra slutten av november (<150 individer) gjennom hele vinteren til toppen nås i begynnelsen av mai (1030 individer). Dette kan tyde på at fugler fra et større område samles her før trekket videre mot hekkeområdene (Bustnes & Bianki 2000). Fra Bøkfjorden ved Kirkenes forsvinner de overvintrende praktærfuglene (120-345 individer) vanligvis i midten av april (egne upubliserte data).

Bestandsstørrelse og status

Totalt er det i prosjektperioden registrert drøyt 16 700 individer. Vinterbestanden i Europa er anslått til mellom 100 000 og 300 000 individer. Størstedelen av den europeiske bestanden oppholder seg i Barentshavet i vinterhalvåret, og det er estimert at mellom 70 000 og 100 000 individer overvintrer i Norge. I følge undersøkelser

© Morten Kjerfve

har vinterbestanden i Troms og Finnmark ikke endret seg nevneverdig de siste 15 årene (Bustnes & Bianki 2000). De fleste praktærfuglene i Europa hekker i et smalt belte (5-10 kilometer) langs kysten av Russland, fra Kaninhalvøya og østover. Praktærfuglen forekommer i liten grad sør for Polarsirkelen, men det er kjent at arten hekket på Tautra i Trondheimsfjorden i 1957, 1960 og 1961. Dessuten er det kjent et hekkefunn fra Åland i 1883 og sporadiske hekkefunn fra Kvitsjøen. Hekkebestanden i Europa har gått tilbake siden 1950-årene, men myteflokkene i Barentshavet synes ikke å ha blitt mindre. Den totale europeiske hekkebestanden er anslått til cirka 2500-5000 hekkende par. Svalbardbestanden er neppe større enn 500 par (Bustnes & Bianki 2000).

Vinterøkologi

Praktærfuglen lever nesten utelukkende av animalsk føde, hovedsakelig bunndyr som muslinger, krepsdyr og pigghuder. Om vinteren oppholder praktærfuglen seg kun i marint miljø, der den henter føde på forholdsvis dypt vann (20-40 meters dyp). Den påtreffes ofte flere kilometer fra land og kan også overvintre på åpent hav (Bustnes & Bianki 2000). Vinterflokkene består gjerne av begge kjønn og både unge og eldre fugler. Pardannelsen skjer hovedsakelig etter at fuglene har forlatt overvintringsområdet.

I Tromsø har man over flere år gjennomført omfattende studier av praktærfuglens vinterøkologi; habitatbruk, fødesøk og flokkadferd. Det viser seg blant annet at praktærfuglen søker næring på dypere vann enn ærfuglen. Den foretrekker også områder med andre bunndyr og mindre tareskog. Kråkeboller er den viktigste næringskilden, og flokkstørrelsen varierer gjennom vinteren fra stor til liten, trolig på grunn av uttømming av næringsressursene (Bustnes & Bianki 2000).

Morten Günther

